

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

In the article the foreign experience of the state youth politics is considered. The concepts and strategies of the state youth politics of highly-developed countries and the activity of the international organizations in the field of youth politics are described.

У даний час питання соціалізації молодого покоління дуже гостро стоїть у всіх країнах світу, що обумовлено швидкими соціально-економічними змінами, науково-технічним прогресом, перебудовою соціальної структури суспільства, новими явищами у сфері ідеології і культурного життя. Виділення молодіжної політики (МП) у самостійний напрямок діяльності держави, соціальних інститутів суспільства і громадських організацій у промислово розвинутих країнах Заходу відбиває одну з об'єктивних закономірностей сучасного етапу світового розвитку, пов'язану з посиленням ролі "молодіжного фактора" у соціально-економічних і політичних процесах. Для розуміння суті МП, її обґрунтування та ефективної реалізації треба вивчати міжнародний досвід, накопичений розвинутими країнами й авторитетними міжнародними організаціями. Значна увага вивченню та аналізу МП закордонних держав приділялася в роботах таких вітчизняних та російських вчених: М. Перепелиця, С. Алещенко, В. Луков, Н. Головатий, Є. Слуцький, В. Мошняга, О. Животовська та ін.

У провідних країнах сучасного світу держава надає піклуванню про молодь статусу державної молодіжної політики (ДМП), розробляючи та реалізуючи заходи, спрямовані на забезпечення представників молодого покоління освітою, роботою, житлом, різними видами соціальної допомоги.

Але таке відношення суспільства й держави до молоді існувало не завжди. Аналізуючи складові МП у закордонних країнах з початку 1950-х років, можна відмітити певні позитивні зміни. У 1950-х роках МП як специфічна діяльність держави була відсутня, виникає МП у 1970-х роках, поступово розгортаючись в окремих країнах і регіонах. З 90-х років XX ст. МП починає розвиватися на нових принципах, відношення суспільства і держави до молоді відбувається під гаслом "Молодь — це Ми", замість "Молодь — Страшна погроза" (1960-ті рр.) або "Молодь — Велика надія" (1970-ті рр.). Змінилися типи підходу до взаємовідносин суспільства й молоді від консервативного, неоконсервативного, демократичного до планетарного. Відбувається формування міжнародного інформаційно-наукового комплексу забезпечення МП. Засобами здійснення МП у більшості країн є соціальні служби для молоді, що працюють за єдиними міжнародними програмами з регіональною специфікою. Якщо в 50 – 60-ті рр. XX ст. у полі зору соціальних і релігійних служб були тільки представники маргінальної молоді, "групи ризику", вихідці з неблагополучних родин, емігранти, то тепер державні та недержавні соціальні служби приділяють увагу практично всім категоріям молоді в різних країнах світу. Перераховані вище світові тенденції в розвитку МП виявляються в контексті соціальної, політичної і культурної специфіки в національній МП окремих держав.

На світовому рівні приймаються міжнародні документи з питань МП, які впливають на національні законодавства. Основним документом є Загальна декларація прав людини, прийнята спеціальною резолюцією Генеральної асамблеї ООН в 1948 р., де закріплені права й обов'язки молоді в будь-якій країні незалежно від її місця розташування, рівня розвитку або інших ознак: "Кожній людині надаються всі права й свободи, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, полі-

тичних або інших переконань, національного, соціального походження, майнового або іншого стану" [1, с. 20]. Крім Загальної декларації прав людини, велике значення для формування національних законодавств мають такі документи, як: Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної поваги і взаєморозуміння між народами (1965 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), Міжнародний пакт про громадянські й політичні права (1966 р.), Декларація соціального прогресу та розвитку та ін. Найважливіші аспекти статусу молоді світу закріплені в Заключному акті Ради з питань безпеки і співробітництва в Європі. У 1985 р. схвалені "Керівні принципи для подальшого планування і здійснення відповідних наступних заходів, що стосуються молоді"; відповідно до резолюції Генеральної асамблеї ООН від 1995 р. прийнята Всесвітня програма дій, що стосується молоді, до 2000 р. і на наступний період; резолюцією від 2000 р. схвалена Лісабонська декларація з молодіжної політики і програм. У цих документах на світовому рівні визначається основна мета МП – розглянути активну участь молоді і молодіжних організацій у суспільному житті на національному рівні та у всесвітньому масштабі.

На основі міжнародного законодавства у більшості країн світу з урахуванням фактичного становища молоді виробляються рекомендації з розвитку національних законодавств. Розглядаючи законодавство розвинутих країн, що стосується молоді, Н. Головатий робить зауваження загального характеру [2, с. 167]:

МП у даний час не становить з юридичної і практичної точки зору якусь закінчену чітку систему, покликану детально регламентувати взаємини молодого покоління у всьому різноманітті економічних, політичних та інших суспільних відносин;

політика розвинутих країн, їх державних органів у сфері інтересів молоді сьогодні формується і реалізується в напрямку обліку й забезпечення, насамперед, специфічних вікових моментів молоді в аспекті реалізації всіх існуючих стандартів комплексу прав людини;

відмінності в політиці різних країн, закріплені законодавчо, пов'язані лише з певними соціально-політичними, організаційно-державними обов'язками, що визначаються рівнем економічного розвитку, а не специфічними підходами до регламентації життя молоді;

загальна характерна риса законодавства про молодь більшості закордонних країн полягає в тому, що воно фактично становить набір законодавчих актів, що існують самостійно, або як доповнення до інших законів, кодексів тощо. Найчастіше є центральні, умовно названі молодіжними закони, в правовому полі яких знаходиться більшість сфер життєдіяльності молоді;

Крім загальних рис, молодіжні законодавства мають і свої особливості, обумовлені традиціями, історією, культурою даних країн.

Об'єктом та суб'єктом МП є молодь. У даний час поняття "молодь", яке використовується в закордонних країнах, визначається, виходячи з різних компонентів і підходів, не тільки вікових рамок, але і характерних рис (ресурс або проблема). Сучасні вікові межі поняття "молодь", прийняті в більшості європейських країн, США і Японії, лежать в інтервалі від 13 – 14 до 29 – 30 років.

У світі існує розмаїтість концепцій МП. У ряді держав МП є самостійною частиною державної політики з чіткою структурою й тісною взаємодією складових. В інших — предметом для обговорення і знаходиться на стадії становлення. Також варіюються й завдання МП. Якщо в одних країнах — це профілактика соціальних проблем молоді і боротьба з ними, то в інших — забезпечення соціальних, політичних, економічних, освітніх і інших можливостей для молодих людей. У більшості європейських країн МП покликана сприяти молодим людям у становленні їхнього життєвого шляху, забезпеченні зайнятості і громадянської участі. Виключення складає Швеція, де основне завдання МП — "допомогти молодим людям бути молодими людьми".

Дослідники молодіжних проблем з метою вивчення закономірностей функціонування та перспектив розвитку нама-

гаються класифікувати ДМП за певними ознаками, створюють для цього її моделі. Найбільш відомі три моделі ДМП, які склалися у Швеції, США та Німеччині, описані вченими С. Алещенком та В. Луковим [3, с. 53 – 128]. Вони охоплюють практично всі відомі системи й відрізняються за ступенем державного регулювання і втручання.

ДМП за моделлю Швеції передбачає значне втручання держави у відносини суспільства та молоді. Вона ґрунтується на філософсько-соціологічній та політико-правовій концепції, в основі якої лежить соціал-демократична ідея, і містить детальну правову регламентацію в цій сфері державної діяльності, причому основні правоположення закріплені законами. Можна навіть казати, що у Швеції існує ціла галузь законодавства, що охоплює проблеми праці, навчання, відпочинку молоді, встановлено систему кредитів. Вплив держави на вирішення молодіжних проблем здійснюється через фінансування та іншу діяльність щодо створення умов для нормального розвитку кожної молодої людини, зокрема створення мережі державних чи державно фінансованих, спеціалізованих закладів, а також через фінансову підтримку молодіжних організацій. У Швеції МП є елементом добре знаної "шведської моделі" економічного розвитку. Вона базується на пріоритеті молоді в різних галузях державної діяльності. З 1986 р. у Швеції існує посада міністра молоді. Міністрів підпорядкована Рада у справах молоді, до якої належать 18 штатних працівників. Рада забезпечує координацію діяльності різних міністерств на стадії вироблення і прийняття рішень, що стосуються молоді. МП Швеції має на меті поглиблення віри молоді в дійсну політичну демократію, надання молоді можливості самій "робити" політику, вирішення таких проблем молодіжного середовища, як злочинність, алкоголізм, наркоманія, постійний діалог держави з молоддю.

У певному розумінні протилежністю шведській моделі ДМП є модель, що **реалізується в США**. Різниця, перш за все, полягає в тій ролі, яку відіграє держава в управлінні й організації соціальної роботи, а також у правовій відповідальності державних органів щодо вирішення молодіжних проблем. Фактично, держава бере на себе обов'язки, причому обмежені, вживати заходи стосовно соціально незахищених і "неблагополучних" категорій молоді, але й у цьому випадку державою регулюються лише окремі аспекти соціального становища молодих людей. Уряд США прагне до передачі неурядовим організаціям обов'язків з надання державних послуг. Віддається перевага політиці соціального партнерства — взаєминам, що виникають між органами влади, бізнес-структурами і місцевими неурядовими організаціями, максимально демократичним відносинам між державою і громадянами, їх об'єднаннями, асоціаціями, тобто встановленню партнерських відносин між суб'єктами МП [2, с. 69 – 73]. Тобто модель ДМП США передбачає державне регулювання процесу вирішення молодіжних проблем на мінімальному рівні.

Світовий досвід формування й здійснення МП свідчить, що державне регулювання в цій сфері є найбільш складним питанням і ефективність такої політики знижується як у разі перебільшення ролі державних заходів, так і за дуже обмеженого використання державних механізмів. Забезпечити необхідний баланс державних і громадських засад у зазначеній сфері вкрай важливо. У цьому плані показовою є модель ДМП у **Німеччині**. Вона ґрунтується на соціал-демократичних і ліберальних засадах. Соціал-демократичні засади проявляються в тому, що держава, здійснюючи МП, зберігає у своїй основі соціальний вимір; проводить активну політику щодо забезпечення основних прав, захищає та розвиває соціальні здобутки. Ліберальні засади проявляються у заходах превентивного, компенсаційного, а також субсидіарного характеру. Тобто проведення ДМП за моделлю Німеччини передбачає при наявності потужної законодавчої бази помірне втручання держави в життя і справи молоді, надання державної допомоги тим молодим людям, кому вона вкрай необхідна, а також залучає широкий загал молоді до вирішення власних проблем. Саме цей принцип узятий в основу роботи молодіжних організацій Німеччини. Франк Шауф, спікер Німецького національного

комітету з питань міжнародної роботи з молоддю (DNK), вважає німецький досвід роботи у МП одним з найкращих у Європі. DNK — це зовнішнє представництво ФРН в ООН, Раді Європи, Єврокомісії, дає воє представництво всіх німецьких молодіжних організацій, яке може впливати на загальнодержавну політику, відстоювати інтереси молодих людей. У Німеччині існує чіткий поділ на сферу партійно-політичних (5) і сферу непартійно-політичних (25: протестантська, християнська, культурна молодь тощо) організацій на місцевому, федеральному, національному рівнях. Єдине місце перетинання партійних і непартійних молодіжних організацій з усієї ФРН — це DNK, на зібраннях якого обговорюються питання проблем молоді національного рівня, що потім виносяться в бундестаг чи й вище. Держава надає реальну фінансову підтримку організаціям і контролює використання виділених коштів. У МП молоді Німеччини входить з 14 років, спочатку шляхом цільових школярських груп, а згодом і студентського самоуправління. Як бачимо, молодь відіграє ключову роль у демократичних перетвореннях суспільства.

Таким чином, на кінець XX ст. у розвинених країнах Заходу ДМП, на думку М. Перепелиці [4], у своєму розвитку набула цілком визначених форм і здійснюється за кількома досить різними моделями. Її загальні риси такі: ставлення держави до молоді як до партнера в соціальних процесах; активна й безпосередня участь молоді в розробці та реалізації МП; підтримка молодіжних ініціатив державними структурами; провадження політики на засадах субсидіарності. Можна відмітити, що в розвинутих країнах Заходу реалізуються дві стратегії МП. Перша передбачає допомогу тільки окремим, найменш соціально захищеним і неблагополучним категоріям молоді, друга виходить із відповідальності держави за соціалізацію всіх категорій молоді і передбачає розробку соціальних програм, доступних для всіх молодих людей.

Необхідною умовою для ефективної МП, крім нормативно-правової бази законодавства, є наявність структур, що його використовують, поряд з достатнім рівнем матеріальної та фінансової підтримки заходів, які будуть проводитись. Більшість європейських країн мають триступеневу, каскадну структуру реалізації МП. Законодавча база і загальні напрямки її реалізації розробляються на рівні центрального уряду, що делегує можливості її здійснення регіональним і муніципальним адміністраціям. Разом з тим бажання забезпечити гнучкість локальних і муніципальних органів влади та повноту і послідовність виконання рамкових умов, визначених центральним урядом, а також проконтролювати доступність МП для всіх молодих людей найчастіше бачиться нездійсненням. Так, в Іспанії вертикальна структура становить досить складну й важку систему для ініціювання і здійснення МП. Але в той же час на локальному рівні спостерігається недостатня інформованість про здійснювані регіональні молодіжні програми. У Румунії, навпаки, відсутні ефективні вертикальні структури і основна робота покладена на молодіжні НУО, що поєднують незначну частину румунської молоді. В даний час спостерігається явна тенденція створення більш широкого співробітництва на всіх рівнях адміністрування. Уряди покладають великі надії на можливості міжсекторального і міжвідомчого партнерства. У Фінляндії спеціальні професійні групи (молодіжні соціальні працівники) спільно працюють у декількох муніципалітетах. У багатьох країнах створені різні міжвідомчі органи на національному рівні з питань МП. Характерним прикладом у цьому є Японія: в рамках Комітету з підтримки розвитку молоді кожне відомство має чітко визначену сферу відповідальності.

Молодіжна політика США, Японії, країн Західної Європи при всьому національному різноманітті має загальні риси, обумовлені подібністю проблем, що постали перед молодим поколінням цих країн. Так, у 1998 р. на Світовому молодіжному форумі (World Youth Forum; The Third Session) у м. Брага (Португалія) було ухвалено "Загальні напрямки молодіжної політики у світі" (Action Plan), серед яких головними стали: розвиток основних політичних, економічних, правових і соціальних гарантій для реалізації молоддю прав і свобод та здій-

снення політики шляхом співробітництва урядових структур з молодіжними неурядовими організаціями в межах соціального партнерства. Спостерігається відносна однаковість при виділенні пріоритетів МП у закордонних країнах, якими є: освіта, підготовка і зайнятість, молодіжна робота й неформальне навчання, охорона здоров'я, житло, соціальний захист, сімейна політика та добробут дітей, дозвілля і культура, ювенальна юстиція, оборона і військова служба [5, с. 129 – 134].

Практично всі країни зіштовхнулися з необхідністю збільшення кількості ресурсів, які виділяються на реалізацію МП. Поряд з цим існують бюджетні обмеження, що впливають на загальний розмір ресурсів, які виділяються. Незважаючи на різну економічну ситуацію, спостерігається тенденція до делегування фінансових питань з центрального уряду на регіональний і місцевий рівні, що сприяє більшій гнучкості й автономії молодіжних організацій. Центральний уряд, забезпечуючи законодавчі рамки фінансування, не має прямого впливу на виділення засобів. Крім того, все більшого значення набувають позабюджетні і додаткові джерела фінансування МП.

Окремо варто сказати про правовий статус добровільних носіїв соціальних послуг молоді (сюди входять молодіжні організації, церква, профспілки, благодійні, особисті організації й окремі особи). Важливість їх ролі знаходить своє відображення в ряді правових документів, що регулюють діяльність молодіжних служб у європейських країнах. При цьому загальними принципами гарантій і зобов'язань у сфері молодіжного сервісу є: забезпечення гарантованої присутності більшості видів послуг для всіх молодих людей; створення умов, при яких молодь є не тільки споживачем усього, що в соціальному плані може дати їй суспільство, держава, скільки активною діючою силою; забезпечення саморозвитку й самореалізації; забезпечення життєвого старту; створення умов для соціального захисту тієї частини молоді, що з огляду на різні об'єктивні причини не в змозі сама себе забезпечити (дітей-сиріт, дітей і підлітків з неповних та багатодітних родин, інвалідів тощо) [5, с. 170; 171].

Великою своєрідністю відрізняється й політика в галузі підтримки молодіжних і дитячих суспільних об'єднань у різних закордонних країнах. Місце та роль молодіжних організацій у здійсненні МП дуже варіюються в різних країнах і дотепер не мають чіткого визначення. Варто звернути увагу на те, що місцеві молодіжні організації, які є основою МП, практично непомітні в структурі її здійснення; національні молодіжні організації не завжди використовують свій потенціал для вироблення МП; більшість з них знаходяться в кризі легітимності через зменшення кількості членів. Тенденція, яка спостерігається в останні десятиліття, демонструє, що молоді люди віддають перевагу не традиційним молодіжним організаціям, а новим формам своєї участі в суспільному житті (неформальні об'єднання, молодіжні групи, котрі реалізують окремі проекти або програми).

МП держав є міжнародним стандартом. Питання МП у зв'язку з цим одержують своє відображення в діяльності міжнародних організацій, які, починаючи з 1950 – 60-х років, проводять цілеспрямовану політику стосовно молодого покоління. Особлива роль у цьому процесі належить Організації Об'єднаних Націй (ООН), яка у своїх документах виразила формулу МП трьома основними поняттями: "участь, розвиток, мир". Досить багатогранна й МП ЮНЕСКО, діяльність якої зосереджена на забезпеченні основних прав та свобод молоді і користується підтримкою урядів та громадських організацій у багатьох країнах світу. У вирішенні проблем молоді активну участь бере Міжнародна організація праці (МОП), яка з 1976 року реалізує спеціальні програми з надання допомоги молоді з урахуванням конкретних соціально-економічних умов, створених для молоді в різних державах і у світовому співтоваристві в цілому. У світі також існують міжнародні організації з багатим досвідом роботи з молоддю, такі, як: Рада Європи, Європейський Союз, Міжнародний центр соціального співробітництва, Всесвітня організація охорони здоров'я, Європейська

асоціація молодіжної інформації і консультування, Європейська асоціація молодіжної карти та ін.

Завдяки своїй базі та масштабам членства міжнародні організації володіють великими ресурсами й технічним досвідом. Контакти з ними допомагають обмінові цінними матеріалами, документацією, технічними звітами, планами соціальних проєктів. Наприклад, у документах ООН визначені основні напрямки МП і шляхи рішення молодіжних проблем, визначені програми дій урядів серед різних категорій молоді: міська та сільська молодь, молоді жінки, робітники, студенти, мігранти і біженці, незапрацездатна молодь, молоді правопорушники та наркомани. Найважливіше завдання у формуванні і реалізації МП ООН бачить в об'єднанні й ефективній координації діяльності всіх структур суспільства, у тій або іншій формі зв'язаних з молодіжними проблемами. Особливе значення ООН додає особистій участі молодих людей у розробці й реалізації МП. Національні уряди повинні підтримувати позитивну спрямованість молоді, розширювати її діяльність, створювати умови для активної участі в житті суспільства. Але ця підтримка не повинна бути умовною: директивні органи мають установити параметри, прийняти конкретні програми у сфері прав, інтересів, потреб молоді.

Найбільший інтерес представляє діяльність **Ради Європи** (РЄ) в галузі МП у наступних основних сферах: співробітництво з молодіжними організаціями й об'єднаннями на основі ідеї "для і разом з молоддю" за такими принципами, як спільне керування, толерантність, солідарність; розвиток механізмів міжурядового співробітництва; створення експертної бази МП в особі вчених, що спеціалізуються на молодіжних дослідженнях, розширення поля взаємодії дослідницьких і управлінських структур; спільна розробка основних напрямів діяльності в галузі МП, спрямованої на підтримку процесів соціальної самореалізації й інтеграції молоді в європейські співтовариства; розвиток партнерства з ЄС та іншими міжнародними організаціями. Найважливіші рішення про зміст МП у Європі приймаються на регулярно скликуваних Європейських конференціях міністрів у справах молоді. У веденні молодіжного сектору РЄ знаходяться два Європейських молодіжних центри в Страсбурзі і Будапешті, що є освітніми, інформаційними, тренінговими та дослідницькими структурами. Молодіжний сектор РЄ нерозривно пов'язаний партнерськими зв'язками з Радою з молодіжних досліджень і документації, Європейською асоціацією молодіжної інформації і консультування (ERYCA), Європейською асоціацією молодіжної карти EURO < 26. Діючий з 1970-х років Європейський молодіжний фонд служить для фінансування молодіжних проєктів і програм, здійснюваних у загальноєвропейському масштабі [6, с. 146 – 164].

Інша міждержавна організація — **Європейський Союз** (ЄС) — протягом довгого часу не включала МП як свій пріоритетний напрямок, обмежуючись виділенням значних фінансових ресурсів на реалізацію молодіжних програм "Молодь для Європи" і "Європейська волонтерська служба". Однак усвідомлення необхідності більшого впливу на молодіжну проблематику привело до прийняття в 2000 році "Білої Книги ЄС стосовно молоді". На основі наявної мережі національних агентств молодіжних програм ЄС активно почав розвивати програму з підготовки молодіжних працівників і фахівців.

Яскраво вираженою тенденцією в останні десятиліття є включення молодіжної проблематики до порядку денного міжурядового, міждержавного співробітництва. Наприклад, у рамках Ради держав Балтійського моря створена робоча група відносно молоді. Конференція міністрів у справах молоді, що відбулася у Швеції в 1998 році, прийняла програму дій щодо співробітництва в галузі МП. При Раді Баренцево-Євроарктичного регіону з 1999 року діє робоча група стосовно МП, що підготувала в 2001 році першу Конференцію міністрів у справах молоді Баренцевого регіону в Норвегії. З 1996 року діє Клуб міністрів – керівників органів у справах молоді держав – учасників СНД. На проведених зустрічах визначаються перспективні області співробітництва в галузі МП на пострадянському просторі [6, с. 164].

Аналіз міжнародного досвіду реалізації МП свідчить про необхідність створення і реалізації цілісної ДМП, перехід від кількісних акцентів до якісного вдосконалення МП, пристосування до мінливих обставин [7, с. 39]. Загальносвітовою тенденцією в МП є пошук нових моделей роботи з молоддю, що відповідають виклику часу, усвідомлення необхідності збільшення інвестицій у МП і більш широке використання міжнародного досвіду для визначення основних рис МП на національному рівні.

Проведення Україною своєї власної політики у сфері молодіжних проблем і інтересів не виключає, а, навпаки, припускає обов'язкове усвідомлення й урахування зарубіжного досвіду рішення існуючих проблем. Це важливо ще й тому, що Україна прийняла на себе зобов'язання щодо ряду міжнародних угод з прав людини, ратифікувала документи, що мають загально-планетарне значення. Відомо, що у квітні 2001 року Україна заявила про намір вступити до ЄС у 2007 році. РЕ прийняла в грудні 1999 року "Загальну Стратегію ЄС для України", що передбачає ряд напрямів співробітництва, в тому числі й напрямки МП в Україні. За ініціативою ООН ВМГО "Демократичні перетворення України" виступає з пропозицією створення недержавної структури — Української молодіжної координаційної ради для реалізації міжнародних молодіжних програм, яка буде координувати молодіжний рух України на міжнародному рівні, тісно співпрацюючи з Молодіжним відділом Генерального Секретаріату ООН. Така структура сповідуватиме світові демократичні принципи і буде відкритою для кожної молодіжної громадської організації України. Передбачені наступні форми співпраці Ради з органами державної влади: соціальна робота з молоддю сім'єю, особами з вадами, особами похилого віку тощо; формування молодіжної ідеології та вироблення рекомендацій щодо покращення ДМП і пошуку ефективних шляхів імплементації необхідних рішень; пошук обдарованої і талановитої молоді; спільна реалізація міжнародних програм в Україні в напрямках волонтерства, екології, молодіжної дії, працевлаштування тощо.

Література: 1. Всеобщая декларация прав человека: принята и провозглашена резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 г. // Законодавство України про шлюб, сім'ю та молодь. — К.: Вища школа, 1997. — С. 20. 2. Головатий Н. Ф. Социология молодежи: Курс лекций. — К.: МАУП, 1999. — С. 165 — 172. 3. Алещенок С. Мировой опыт разработки и осуществления государственной молодежной политики / С. Алещенок, В. Луков // Материалы по проблемам организации государственной молодежной политики на республиканском и региональном уровнях. — К.: Лібра, 1991. — С. 53 — 128. 4. Перепелица М. П. Государственная молодежная политика в Украине (региональный аспект). — К.: Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. — 244 с. 5. Молодежь в меняющемся обществе: Региональный мониторинговый доклад // Детский фонд Организации Объединенных Наций. — 2000. — № 7. — С. 129 — 138. 6. Положение молодежи и реализация государственной молодежной политики в Российской Федерации. 2000 — 2001 годы. — М.: ИНФРА-М, 2002. — С. 146 — 164. 7. Мошняга В. П. Социальные аспекты государственной молодежной политики: международный опыт // Мат. Міжн. науково-практ. конф. "Проблеми соціального захисту молоді в умовах зміни соціально-економічних відносин" 6 квітня 1993 р. — К., 1993. — С. 36 — 39. 8. Метолькіна Н. Б. Досвід США щодо сучасних моделей співпраці місцевих органів влади та неурядових організацій // Теорія та практика державного управління. — 2005. — С. 69 — 73.

УДК 332.1:336

Лукашев С. В.

РЕГИОНАЛЬНИ ИНСТРУМЕНТЫ ФИНАНСОВОГО РЫНКА В СУЧАСНЫХ УМОВАХ

In the article the features of financial market regional instruments in modern conditions are considered.

На финансовом рынке особливую роль играют муниципальные органы власти, беручи участие в розподілі та перерозподілі грошовых ресурсов в процессе выполнения местных бюджетов. Возможности залучения позиковых средств на финансовом рынке для них представлены кредитами банков и выпуском облигаций.

Дослідженням особливостей региональных инструментов финансового рынка посвящены работы таких ученых, как Ю. Кравченко [1], В. И. Павлов, И. И. Пилипенко, И. В. Кривов'язок [2], О. И. Дегтярева, Н. М. Коршунова, Е. Ф. Жуков [3] и інші.

Метою даного дослідження є вивчення особливостей региональных инструментов финансового рынка — муниципальных облигаций и банковских кредитов, выявления их переваг.

Облигация та кредит имеют общую экономическую природу, что определяется опосредствованными ними отношениями — отношениями с приводом аккумуляции та перерозподілу позикового капитала (грошового капитала, здатного приносить доход в вигляді відсотка).

Кредит и облигация обладают такими невидимыми для записывания грошовых средств существенными характеристиками, как зворотність, платність и терміновість, и становлять виникаючі на финансовом рынке відносини позики.

У той же час кредит и облигация — два цілком різних засоби записывания. У тому випадку, коли процес руху грошовых ресурсов здійснюється через систему финансовых посредников (кредитно-банківська система), він оформляється у вигляді банківських депозитів і кредитів; таким чином, кредит можна визначити як опосередкований засіб записывания.

Облигация місцевої позики — цінний папір, який емітований місцевою радою, означає внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання повернути йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений умовами емісії термін з виплатою фіксованого відсотка (якщо іншого не передбачено умовами емісії).

Відповідно до Закону України "Про цінні папери і фондову біржу" рішення про емісію облигаций місцевої позики ухвалюється місцевими радами. У рішенні повинен називатися емітент, умови випуску і порядок розміщення облигаций. Як забезпечення випуску облигаций може виступати майно, яке знаходиться у власності емітента [1].

Тобто, облигация крім властивостей платності, терміновості і зворотності, окрім того, що вона є емісійним цінним папером, володіє також властивостями оборотності та ліквідності, а також такими допоміжними характеристиками, як стандартність і серійність. Емісія облигаций припускає взаємодію емітентів, інвесторів, а також фінансових посередників на ринку цінних паперів і є засобом записывания.

Вибір регіональними органами влади способу записывания коштів визначається, перш за все, наявністю на ринку необхідного обсягу грошових ресурсів і їх ціною. Ціна банківського кредиту для одержувача визначається ставкою відсотка по ньому. Ціна грошових ресурсів, з акумульованих у результаті емісії облигаций, визначається для емітента технічними витратами на випуск облигаций, витратами на їх розміщення і обсягом виплат доходу по них. Проте, володіючи властивостями емісійного цінного паперу облигация має перед банківським кредитом цілий ряд переваг, які дозволяють їй стати одним із найважливіших інструментів фінансового ринку.

Банк позичає позичальнику кошти, спочатку акумульовані з інших джерел, за використання яких він у свою чергу платить грошові кошти. Емісія облигаций дозволяє знижувати процентні ставки за позиковими ресурсами, здійснюючи записывания напрямку, а також мобілізувати незадіяні на українсь-

Стаття надійшла до редакції
30.01.2006 р.

© Лукашев С. В., 2006